

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS PARAMOS MOKINIAMS ĮSTATYMO NR. X-686
1, 2, 5, 10, 11, 12 IR 15 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. XV-1157 „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Programa), numatyta gerinti sąlygas kurti šeimą ir auginti vaikus Lietuvoje – įvesti nemokamą pradinį klasių mokinių maitinimą visose valstybinėse ir savivaldybių ugdymo įstaigose (Programos 8 punktas).

Mokinių maitinimas – tai vaikų ugdymo proceso sudedamoji dalis. Ar vaikas užaugs sveikas, ar mokės kultūringai elgtis prie stalo, priklauso nuo aplinkos, kurioje jis ugdomas. Mokinių maitinimas mokykloje, taip pat ir mokinių nemokamas maitinimas – tai vaiko elgsenos ir mitybos įpročių formavimo pradžia. Vaikystė ir paauglystė – laikotarpis, kada formuojasi sveikatai palankios gyvenamosios įpročiai ir išmokstama gyventi sveikai. Šiuo laikotarpiu labai svarbu, kad vaikai gautų teisingą informaciją apie sveiką mitybą ir jos reikšmę organizmui bei mokėtų tinkamai pasirinkti sveikatai palankius maisto produktus¹.

Visuotinis mokinių, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ugdymo ar pradinio ugdymo programas, nemokamas maitinimas nevertinant šeimos gaunamų pajamų pradėtas teikti etapais: nuo 2020 m. sausio 1 d. nemokami pietūs skiriami mokiniams, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ugdymo programą (toliau – priešmokyklinukai) savivaldybių pasirinktose bendrojo ugdymo mokyklose, taikančiose savitarnos principą; nuo rugsėjo 1 d. – ir mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą pirmoje klasėje (toliau – pirmokai), o nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. – ir mokiniams, kurie mokosi antroje klasėje (toliau – antrokai).

Siekiant įvertinti visuotinio mokinių nemokamo maitinimo taiklumą ir adekvatumą, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Ministerija) kartu su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijomis atliko mokinių, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ugdymo programą ar pagal pradinio ugdymo programą pirmoje klasėje, nemokamo maitinimo mokykloje nevertinant šeimos gaunamų pajamų teisinio reguliavimo stebėseną, kurios rezultatai parodė, kad visuotinis mokinių nemokamas maitinimas, kai šeimos gaunamos pajamos nevertinamos, yra vertinamas teigiamai: mažėja socialinė atskirtis tarp jauniausio mokyklinio amžiaus vaikų, ugdomi mokinių sveikatai palankios mitybos įpročiai ir valgymo kultūra, mokiniai tampa savarankiškesni, sudarytos palankesnės sąlygos mokinių tėvams (globėjams) derinti darbą su įsipareigojimais šeimai. Ypač palankiai vertinamas savitarnos (švediško stalo) principu mokyklose organizuojamas mokinių maitinimas. Tai yra vienas iš išmetamo maisto mokyklose problemos sprendimo būdų.

Mokinių nemokamas maitinimas mokykloje keičia ne tik vaikų, bet ir tėvų požiūrį į sveikatai palankią mitybą. Kiekvienoje šeimoje mitybos įpročiai yra skirtingi, todėl kai kurie vaikai tik mokykloje pradeda valgyti daržoves ir kitą sveikatai palankų maistą.

Pažymėtina, kad visuotinis mokinių nemokamas maitinimas yra teikiamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse (pavyzdžiui, Švedijoje ir Suomijoje nemokamai mokyklose maitinami visi 6–16 metų mokiniai, Latvijoje nemokamą maitinimą gauna 1–4 klasių mokiniai, Estijoje nemokamas maitinimas taip pat skiriamas visiems 1-12 klasių mokiniams).

Visuotinio mokinių nemokamo maitinimo mokyklose poreikį ir naudą parodo nacionaliniai ir tarptautiniai tyrimai. Nors ryšys tarp mitybos ankstyvame amžiuje ir sveikatos vyresniame amžiuje patvirtintas moksliniais įrodymais, Lietuvos vaikų mityba dar nėra gera, ne visų mokyklinio amžiaus vaikų mitybos įpročiai atitinka sveikos mitybos rekomendacijas: vaikai vartoja per mažai daržovių, vaisių ir uogų, saldžiai užkandžiauja, ne visada laikosi maitinimosi režimo, tik kas antras vaikas mokykloje valgo karštus pietus¹.

Higienos instituto 2023 m. parengtame leidinyje² pateikti mokinių kūno masės indekso vertinimai parodė, kad 7–17 m. amžiaus grupėje normalaus svorio mokinių dalis sudarė 65 proc., per mažo svorio – 12,6 proc., 15,5 proc. mokinių turėjo antsvorį, o nutukimas nustatytas 6,9 proc. mokinių.

Šios priemonės nauda abejoti neleidžia praėjusio amžiaus viduryje nemokamą maitinimą mokyklose diegti pradėjusios Švedijos mokslininkų atliktas kohortinis tyrimas³, kurio esminė išvada – universalus mokinių maitinimas gali būti vertinamas kaip investicija į ilgalaikį žmogiškąjį kapitalą, kuriai būdingas itin aukštas gražos lygis. Pirmiausia tai turi ilgalaikę ekonominę naudą – apskaičiuota, kad universalus mokinių maitinimo programoje dalyvavusių pradinės mokyklos mokinių viso gyvenimo pajamos išaugo 3 proc., o daugiausia naudos gavo vaikai iš nepasiturinčių namų ūkių, kas sumažino socioekonominę nelygybę jiems suaugus. Be to, nemokamo mokinių maitinimo programa turėjo ir kitų svarbių privalumų – lėmė teigiamą poveikį jos dalyvių sveikatai ir išsilavinimo pasiekimams. Be to, namų ūkiai dėl nemokamo vaikų maitinimo mokyklose galėjo sutaupyti vidutiniškai 1 proc. savo pajamų, o dar svarbesnis šios programos poveikis tėvų dalyvavimui darbo rinkoje – dėl jų aktyvesnio įsitraukimo nuolatinės namų ūkių pajamos išaugo vidutiniškai 2,6 proc. Apskaičiavus Švedijoje teikiamo universalus mokinių nemokamo maitinimo sąnaudas ir jo naudą, paaiškėjo, kad nauda viršija sąnaudas 4 kartus. Kalbant apie nepasiturinčiose šeimose augančius vaikus, naudos ir sąnaudų santykis dar didesnis – 7 kartai. Sveikos mitybos ir fizinio aktyvumo įpročiai susiformuoja ankstyvame gyvenimo etape, todėl mokyklos aplinka laikoma perspektyviu (tinkamiausiu) intervencijos taikiniu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, parengtas Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo Nr. X-686 1, 2, 5, 10, 11, 12 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas), kurio tikslas – nuosekliai įgyvendinti visuotinio mokinių, kurie mokosi

¹ Bartkevičiūtė, R., Bulotaitė, G., Stukas, R., Skardžiūtė, M., Nakutavičiūtė I., Barzda, A. (2020) Mokyklinio amžiaus vaikų mitybos įpročių tyrimas ir vertinimas. Sveikatos mokslai, Nr. 1 (129), p. 40-47, doi: <https://doi.org/10.35988/sm-hs.2020.006>. Prieiga internete:

[https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Sveikatos_mokslai/2020%20SM1\(Internetas\).pdf](https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Sveikatos_mokslai/2020%20SM1(Internetas).pdf)

² Gadžijeva U., Židonienė I. (2023) Mokinių sveikata 2022-2023 mokslo metai, p. 18. Prieiga internete:

https://vssis.hi.lt/media/1152/mokiniu_sveikata_2022-2023.pdf

³ Lundborg, P., Rooth, D.O., Alex-Petersen, J. (2021) Long-Term Effects of Childhood Nutrition: Evidence from a School Lunch Reform. The Review of Economic Studies, 0, p. 1–33, doi:10.1093/restud/rdab028. Prieiga internete: <https://academic.oup.com/restud/advance-article/doi/10.1093/restud/rdab028/6273674>

pagal priešmokyklinio ugdymo ir pradinio ugdymo programas, nemokamo maitinimo tęstinumą ir sudaryti sąlygas sveikos mitybos įgūdžių ugdymo procese dalyvauti didesniai jauniausio mokyklinio amžiaus vaikų skaičiui.

Įstatymo projekto uždaviniai:

1) plėsti jauniausio mokyklinio amžiaus nemokamo maitinimo gavėjų aprėptį, įtvirtinant nuostatą skirti nemokamus pietus mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą trečioje ar ketvirtoje klasėje, nevertinant gaunamų pajamų.

2) mažinti socialinę atskirtį ir jauniausio amžiaus mokinių diferenciaciją;

3) sudaryti palankesnes sąlygas šeimoms, auginančioms mokyklinio amžiaus vaikus, gauti socialinę paramą mokiniams ir spręsti šios paramos teikimo praktines problemas.

Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, aiškumo ir sklandaus Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo (toliau – Įstatymas) taikymo praktikoje, Įstatymo projektu siūloma suderinti Įstatymo nuostatas su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatomis.

Įstatymo projektas yra Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto lydimasis teisės aktas, todėl Lietuvos Respublikos Seime Įstatymo projektą numatoma svarstyti kartu su šioje pastraipoje nurodyto įstatymo projektu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Ministerija.

Įstatymo projektą parengė Ministerijos Piniginės paramos grupės vadovė Svetlana Kulpina (tel. +370 620 62 415, el. p. Svetlana.Kulpina@socmin.lt) ir vyresnioji patarėja Rima Kurlianskienė (tel. +370 672 64 625, el. p. Rima.Kurlianskiene@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1. Įstatymas taikomas mokiniams, kurie mokosi bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose, ikimokyklinio ugdymo mokyklose ar pas kitą švietimo teikėją (išskyrus laisvąjį mokytoją) (toliau – mokykla) pagal bendrojo ugdymo programas, įregistruotas Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre, ar priešmokyklinio ugdymo programą.

Įstatymas netaikomas vyresniems kaip 21 metų mokiniams, besimokantiems pagal *suaugusiųjų ugdymo programas*, kurios priskiriamos bendrajam ugdymui. Vadovaujantis Švietimo įstatymo 14 straipsnio 6 dalimi, labai didelių ir didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, kurie dėl ligos mokėsi su pertraukomis, pateikę tokių pertraukų priežastį pagrindžiančius dokumentus, gali mokytis iki mokslo metų, kuriais jiems sueina 23 metai, pabaigos. Atsižvelgiant į tai, atitinkamai reikėtų padidinti ir Įstatyme nustatytą mokinių, kurie mokosi pagal suaugusiųjų ugdymo programas, amžiaus ribą nuo 21 metų iki 23 metų. 2025 m. nemokamą maitinimą gavo 15 asmenų iki 21 metų amžiaus, kurie mokėsi pagal suaugusiųjų ugdymo programas (0,8 proc. visų

minėtos grupės mokinių).

2. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą priešmokyklinukams, pirmokams ir antrokams nemokami pietūs mokykloje skiriami nevertinant šeimos gaunamų pajamų, o 3–4 klasių mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą, kaip ir vyresnių klasių mokiniams, nemokamas maitinimas skiriamas vertinant šeimos gaunamas pajamas.

3–12 klasių mokiniai turi teisę į nemokamus pietus, jeigu vidutinės pajamos vienam iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienam gyvenančiam asmeniui (toliau – vidutinės pajamos vienam asmeniui) per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų (toliau – VRP) dydžio (2026 m. – 349,5 euro).

Jeigu vidutinės pajamos vienam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 2 VRP dydžiai (2026 m. – 466 eurai), atsižvelgiant į bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas, mokiniai turi teisę į nemokamus pietus šiais atvejais: ligos, nelaimingo atsitikimo, netekus maitintojo, kai motina ar tėvas vieni augina vaiką (vaikus), kai bendrai gyvenantys asmenys augina tris ir daugiau vaikų ar bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų ar vienas gyvenantis asmuo yra asmuo su negalia. Tokiais atvejais savivaldybės administracija privalo tikrinti bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašyti buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą.

Savivaldybių administracijos, patikrinusios bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašę buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą, turi teisę savivaldybės tarybos nustatyta tvarka mokiniams skirti nemokamą maitinimą (pusryčius, pavakarius, pietus, maitinimą stovyklose) ir (ar) paramą mokinio reikmenims įsigyti išimties atvejais, jeigu vidutinės pajamos vienam asmeniui per mėnesį yra mažesnės kaip 2,5 VRP dydžio (2026 m. – 582,5 euro).

Esamas teisinis reguliavimas, imperatyviai įpareigojantis savivaldybės administraciją tikrinti bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašyti buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą, yra perteklinis ir reikalaujantis papildomų savivaldybės darbuotojų veiksmų. Neretai buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktas yra formalus dokumentas, surašomas nesant objektyvaus poreikio ir nesuteikiantis pakankamo pagrindo priimti sprendimą dėl socialinės paramos skyrimo ar neskyrimo. Siekiant užtikrinti greitesnį ir efektyvesnį paramos skyrimo procesą, buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktas turėtų būti surašomas savivaldybės administracijos specialistams nustačius papildomos informacijos poreikį patikrinti (pavyzdžiui, kai kyla įtarimas, kad pateikta neteisinga informacija) ar papildyti pareiškėjo pateiktą informaciją (pavyzdžiui, nustatant pareiškėjo nuolatinę gyvenamąją vietą), gavus mokyklos administracijos informaciją, kad socialinė parama mokiniui galimai reikalinga, bet tėvai dėl jos nesikreipė; taip pat skiriant socialinę paramą mokiniams savivaldybės tarybos nustatyta tvarka išimties atvejais, esant didesnėms šeimos gaunamoms pajamoms nei skiriant paramą bendra tvarka, kai buities ir gyvenimo sąlygų vertinimas yra būtina sąlyga sprendimui pagrįsti.

2026 metų I pusmetį nemokamus pietus mokykloje vidutiniškai per mėnesį gavo apie 115,7 tūkst. mokinių (29,7 proc. visų mokinių, besimokančių pagal priešmokyklinio ar bendrojo ugdymo programas), iš jų – 84,2 tūkst. mokinių (72,8 proc.), kuriems pietūs mokykloje skirti

nevertinant šeimos gaunamų pajamų (27,3 tūkst. priešmokyklinukų, 27,7 tūkst. pirmokų ir 29,2 tūkst. antrojų). Pagal pradinio ugdymo programą trečioje ir ketvirtoje klasėse mokosi apie 59 tūkst. mokinių (29 tūkst. trečiųjų ir 30 tūkst. ketvirtųjų), iš kurių apie 8,4 tūkst. mokinių (apie 14 proc. visų trečiųjų ir ketvirtųjų) gauna nemokamus pietus vertinant šeimos gaunamas pajamas.

3. Dėl socialinės paramos mokiniams, išskyrus dėl nemokamų pietų skyrimo priešmokyklinukams, pirmokams ir antrojiems (jiems maitinimas skiriamas be atskiro prašymo pagal mokinių sąrašą, kurį iki kiekvienų kalendorinių metų rugpjūčio 20 dienos sudaro, patvirtina ir pateikia (tiesiogiai, paštu arba elektroninio ryšio priemonėmis, pasirašytą saugiu elektroniniu parašu) mokinių nemokamą maitinimą administruojančiai institucijai mokyklos, kurioje mokiniai mokosi, administracija), pareiškėjas kreipiasi į savivaldybę, kurios teritorijoje Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka deklaruoja gyvenamąją vietą arba yra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, administraciją, o jeigu jo gyvenamoji vieta nedeklaruota ir jis nėra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, – į savivaldybę, kurios teritorijoje faktiškai gyvena (toliau kartu – gyvenamosios vietos savivaldybė), administraciją, užpildydamas patvirtintos formos prašymą-paraišką, ir prideda reikalingus dokumentus. Patvirtintame prašyme-paraiškoje pareiškėjas apie save ir bendrai gyvenančius asmenis nurodo šiuos duomenis: vardą, pavardę, asmens kodą (jeigu nėra asmens kodo, – gimimo datą), o jeigu gyvenamoji vieta nedeklaruota ir asmuo nėra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, – „faktinės gyvenamosios vietos adresą <...>“. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą savivaldybei nėra pateikiama informacija apie pareiškėjo ir bendrai gyvenančių asmenų faktinę gyvenamąją vietą tuo atveju, jeigu jie yra įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą. Tokia informacija reikalinga, pavyzdžiui, norint įvertinti šeimos (asmens) buities bei gyvenimo sąlygas ir skirti socialinę paramą mokiniams išimties atvejais savivaldybės tarybos nustatyta tvarka. Siekiant Įstatymo taikymo praktikoje aiškumo ir užtikrinti, kad mokyklų teikiama informacija apie mokinius, kuriems nemokami pietūs skiriami nevertinant pajamų, būtų kuo tikslesnė, bei atsižvelgiant į tai, kad savivaldybių administruojamos mokyklos šią informaciją teikia ir Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (toliau – SPIS), būtina patikslinti duomenų apie mokinius pateikimo terminą ir tvarką.

Asmenų, Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka nedeklaravusių gyvenamosios vietos ir neįtrauktų į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, faktinę gyvenamąją vietą nustatoma vadovaujantis pareiškėjo pateikta informacija ir duomenimis, taip pat valstybės registruose (kadastruose), žinybiniuose registruose arba valstybės informacinėse sistemose ar kitose informacinėse sistemose esančiais duomenimis, pagrindžiančiais ekonominius, socialinius ar asmeninius asmenų interesus toje savivaldybėje.

Įstatyme vartojamos fizinio asmens gyvenamosios vietos ir faktinės gyvenamosios vietos sąvokos neatitinka Civilinio kodekso 2.12 ir 2.16 straipsniuose įtvirtintų fizinio asmens gyvenamosios vietos ir nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokų, todėl būtina tikslinti Įstatymo nuostatas, suderinant jas su Civiliniame kodekse įtvirtintomis nuostatomis.

Nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo redakcijai, neliko registrų skirstymo į valstybinius ir žinybinius, todėl atitinkamos Įstatymo nuostatos tikslintinos ir šiuo aspektu.

4. Prašymą-paraišką gauti socialinę paramą mokiniams galima pateikti tiesiogiai atvykus į savivaldybę (dėl nemokamo maitinimo galima kreiptis ir į mokyklą), paštu, per atstovą arba elektroniniu būdu per SPIS. Įstatyme nustatyti prašymo-paraiškos gauti socialinę paramą mokiniams pateikimo būdai ir tvarka neatitinka Viešojo administravimo įstatymo, kuris reglamentuoja viešojo administravimo subjektams teikiamų prašymų ir skundų pateikimo būdus.

5. Mokiniui pakeitus mokyklą, ankstesnės mokyklos administracija naujos mokyklos administracijai ne vėliau kaip kitą darbo dieną po mokyklos pakeitimo dienos pateikia (tiesiogiai, paštu arba elektroninio ryšio priemonėmis, pasirašytą saugiu elektroniniu parašu) laisvos formos pažymą apie mokinio teisę gauti nemokamą maitinimą ir informuoja pareiškėjo gyvenamosios vietos savivaldybės administraciją apie tai, kad mokinyš pakeitė mokyklą. Laisvos formos pažyma – tai tik viena iš informacijos pateikimo formų, kurios paskirtis – užtikrinti sklandų ir nepertraukiamą nemokamo maitinimo teikimą mokiniui pakeitus mokyklą. Siekiant, kad teisinis reguliavimas būtų lankstesnis ir sudarytų galimybę informaciją perduoti, pavyzdžiui, elektroninėmis priemonėmis nerengiant atskiro dokumento, būtina patikslinti informavimą apie mokinio teisę į valstybės paramą tvarką tuo atveju, kai mokinyš, kuriam skirtas nemokamas maitinimas, pakeičia mokyklą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Siekiant mažinti socialinę atskirtį ir jauniausio amžiaus mokinių diferenciaciją bei didesniai vaikų skaičiui kuo ankstesniame amžiuje ugdyti sveikatai palankios mitybos kompetencijas, įvertinus papildomų lėšų poreikį ir valstybės finansines galimybes, siūloma nuosekliai didinti nemokamą maitinimą gaunančių mokinių aprėptį, t. y. nuo 2027 m. rugsėjo mėn. nemokamus pietus nevertinant šeimos gaunamų pajamų skirti mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą trečioje klasėje, o nuo 2028 m. rugsėjo mėn. – ir mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą ketvirtoje klasėje.

Nemokamą maitinimą mokyklose papildomai gautų apie 52,0 tūkst. mokinių, besimokančių pagal pradinio ugdymo programą trečioje ar ketvirtoje klasėje (25,5 tūkst. trečiųjų ir 26,5 tūkst. ketvirtųjų). Tai padidintų socialinį teisingumą visų šeimų, auginančių jauniausio mokyklinio amžiaus vaikus, atžvilgiu. Be to, sveikesnė mityba būtų užtikrinta didesniai vaikų skaičiui.

2. Siekiant Įstatymo nuostatų suderinamumo su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo nuostatomis bei atsižvelgiant į tai, kad pagal Švietimo įstatymo 14 straipsnio 6 dalį mokiniai, turintys labai didelių ir didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, gali mokytis iki mokslo metų, kuriais jiems sueina 23 metai, pabaigos, siūloma tikslinti Įstatymo 1 straipsnio 2 dalies nuostatą, nurodant „<... pagal bendrojo ugdymo programas, įregistruotas Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro informacinėje sistemoje, ar ...>“ bei 3 dalies 1 punkto nuostatą, Švietimo įstatymo 14 straipsnio 6 dalyje nustatytu atveju pratęsiant mokinių, kurie mokosi pagal suaugusiųjų ugdymo programas, amžiaus ribą iki 23 metų. Taip būtų užtikrintas teisės aktų suderinamumas.

3. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, aiškumo ir sklandaus Įstatymo taikymo praktikoje, patikslinti Įstatymo 10 straipsnio 2, 3 ir 5 dalis ir 11 straipsnio 1 dalį. Siūlomais pakeitimais siekiama Įstatymo nuostatas suderinti su Civilinio kodekso 2.12 ir 2.16 straipsniuose įtvirtintomis fizinio asmens gyvenamosios ir nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokomis. Nustatyti, kad tuo atveju, kai pareiškėjas yra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, dėl socialinės paramos mokiniams, išskyrus dėl nemokamų pietų skyrimo nevertinant šeimos gaunamų pajamų, jis kreipiasi į savivaldybės, kurioje yra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, administraciją, pateikdamas savo ir bendrai gyvenančių asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos adresą bei kitus Įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje nustatytus duomenis. Tokiu būdu savivaldybės darbuotojams nekiltų problemų, pavyzdžiui, norint įvertinti šeimos (asmens) buities ir gyvenimo sąlygas.

Patikslinti Įstatymo 11 straipsnio 1 dalį ir nustatyti, kad duomenis apie mokinius ne vėliau kaip prieš dvi darbo dienas iki mokslo metų pradžios pateikia (tiesiogiai, paštu arba elektroninio ryšio priemonėmis, pasirašytus saugiu elektroniniu parašu) mokinių nemokamą maitinimą administruojančiai institucijai mokyklos, kurioje mokiniai mokosi, administracija, nebent duomenys apie mokinius teikiami Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS). Patikslinus duomenų teikimo tvarką ir pailginus jų pateikimo terminą, nemokamo maitinimo teikimas būtų sklandesnis ir efektyvesnis, mokyklų administracijos pateiktų tikslesnę informaciją, kurios teikimas,, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybių mokyklų administracijos duomenis teikia ir SPIS, nesidubliuotų.

4. Siekiant užtikrinti, kad socialinės paramos mokiniams teikimas atitiktų efektyvaus ir proporcingo teisinio reguliavimo principus bei atsižvelgiant į tai, kad informacijos perdavimas teikiant laisvos formos pažymą yra tik viena iš galimų informacijos pateikimo formų, patikslinti Įstatymo 12 straipsnio 6 dalį ir atsisakyti detalaus techninio pobūdžio reikalavimo mokyklų administracijoms rengti ir teikti laisvos formos pažymą apie mokinio teisę gauti nemokamą maitinimą mokiniui pakeitus mokyklą. Siūlomas teisinis reguliavimas būtų lankstesnis, neapribojant galimų informacijos perdavimo būdų ir formų.

Atlikti redakcinius pakeitimus, atsisakyti perteklinio reikalavimo pateikti mokinio gyvenamosios vietos adresą, atsižvelgiant į tai, kad minėta informacija gali būti gaunama iš Gyventojų registro.

5. Siekiant užtikrinti teisės aktų suderinamumą, patikslinti Įstatymo 10 straipsnio 3 dalį, atsisakant registrų skirstymo į valstybinius ir žinybinius, tokiu būdu suderinant Įstatymo nuostatas su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo pakeitimais, kurie įsigaliojo nuo 2024 m. sausio 1 d.

6. Siekiant užtikrinti socialinės paramos mokiniams prieinamumą ir paramos teikimą laiku, patikslinti Įstatymo 10 straipsnio 9 dalį ir nustatyti, kad prašymas-paraiška gali būti pateiktas Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatytais būdais ir tvarka.

7. Siekiant užtikrinti, kad sprendimų dėl socialinės paramos mokiniams skyrimo priėmimas atitiktų socialinio teisingumo ir veiksmingumo principus, patikslinti Įstatymo 5 straipsnio 2 dalį, 15 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir nustatyti, kad savivaldybių administracijos tikrina bendrai gyvenančių asmenų ar vieno gyvenančio asmens gyvenimo sąlygas ir surašo buities ir gyvenimo

sąlygų patikrinimo aktą, jeigu yra Įstatymo 10 straipsnio 7 dalyje nustatytos aplinkybės ar kyla įtarimas, kad pateikta neteisinga informacija arba pareiškėjas nevykdo Įstatymo 17 straipsnio 4 punkte nustatytų pareigų. Siūloma nuostata siekiama sudaryti palankesnes sąlygas gauti socialinę paramą mokiniams bei užtikrinti greitesnį ir efektyvesnį šios paramos skyrimo procesą. Taip būtų išvengta perteklinių veiksmų, nes gyvenimo sąlygų patikrinimas būtų atliekamas tik savivaldybės administracijos specialistams nustačius papildomos informacijos, reikalingos sprendimo dėl socialinės paramos mokiniams skyrimo priėmimo pagrįstumui užtikrinti, poreikį.

8. Siekiant Įstatymo nuostatų suderinamumo su Civilinio kodekso, Švietimo įstatymo, Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo ir Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, siūloma, kad priimtas Įstatymas, išskyrus nuostatas dėl trečiųjų ir ketvirtųjų nemokamo maitinimo nevertinant šeimos gaunamų pajamų, įsigaliojotų kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registro informacinėje sistemoje (TAR). Atsižvelgiant į tai, kad prašymai dėl socialinės paramos mokiniams (mokinių nemokamo maitinimo ir paramos mokinio reikmenims įsigyti) ateinantiems mokslo metams gali būti teikiami nuo liepos 1 d., bei siekiant, kad tėvai iš anksto žinotų, jog nereikės teikti prašymų dėl trečiųjų ir ketvirtųjų nemokamų pietų skyrimo, siūloma Įstatymo nuostatų dėl trečiųjų nemokamo maitinimo įsigaliojimą numatyti 2027 m. liepos 1 d., o dėl ketvirtųjų – 2028 m. liepos 1 d.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto Įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teigiamas priimto Įstatymo poveikis aptartas šio aiškinamojo rašto 1 punkte.

6. Kokią įtaką priimtas Įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto antikorupcinis vertinimas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatomis, nes Įstatymo projektu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su socialinės paramos mokiniams teikimu iš valstybės biudžeto lėšų.

Atlikus Įstatymo projekto antikorupcinį vertinimą, korupcijos rizika nenustatyta.

Priimtas Įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip Įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas Įstatymas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektu įgyvendinami Programos 8 ir 180 punktai.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymą, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektu nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Jeigu Įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Pritarus Įstatymo projektu teikiamiems pasiūlymams, iki 2027 m. birželio 30 d. (dėl trečiųjų nemokamo maitinimo) ir iki 2028 m. birželio 30 d. (dėl ketvirtųjų nemokamo maitinimo):

1. Ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti:

1.1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“ pakeitimą;

1.2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 13 d. įsakymo Nr. A1-193 „Dėl Specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimą;

1.3. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. spalio 12 d. įsakymo Nr. A1-283 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatyme, patvirtinimo“ pakeitimą.

2. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija turės parengti ir švietimo, mokslo ir sporto ministras turės priimti Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. sausio 24 d. įsakymo Nr. V-76 „Dėl Mokinių nemokamo maitinimo valstybinėse mokyklose tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą.

3. Savivaldybės turės parengti ir savivaldybių tarybos turės patvirtinti mokinių nemokamo maitinimo savivaldybės ir nevalstybinėse mokyklose tvarkos aprašų pakeitimus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Pritarus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatoms dėl nemokamų pietų skyrimo nevertinant šeimos gaunamų pajamų mokiniams, kurie mokosi pagal pradinio ugdymo programą trečioje ar

ketvirtoje klasėje, preliminariais Ministerijos skaičiavimais (kai bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) dydis – 74 eurai):

– **2027 m.** (*nuo rugsėjo mėn. nemokami pietūs būtų skiriami visiems trečiokams*) papildomai turėtų būti skirta apie **7,3 mln. eurų**, iš jų: iš valstybės biudžeto – apie 5,9 mln. eurų (maisto produktams ir administravimo išlaidoms finansuoti), iš savivaldybių biudžetų (gamybos išlaidoms finansuoti) – apie 1,4 mln. eurų;

– **2028 m.** (*nemokami pietūs nuo metų pradžios būtų skiriami visiems trečiokams, o nuo rugsėjo mėn. – ir visiems ketvirtokams*) papildomai turėtų būti skirta apie **23,9 mln. eurų**, iš jų: iš valstybės biudžeto – apie 19,2 mln. eurų (maisto produktams ir administravimo išlaidoms finansuoti), iš savivaldybių biudžetų (gamybos išlaidoms finansuoti) – apie 4,7 mln. eurų;

– **2029 m.** *trečiųjų ir ketvirtųjų nemokamiems pietums* nevertinant šeimos gaunamų pajamų papildomai turėtų būti skirta apie **33,3 mln. eurų** (trečiųjų maitinimui – 16,4 mln. eurų, ketvirtųjų maitinimui – 16,9 mln. eurų), iš jų: iš valstybės biudžeto – 26,8 mln. eurų (maisto produktams ir administravimui finansuoti), iš savivaldybių biudžetų (gamybos išlaidoms finansuoti) – apie 6,5 mln. eurų.

Nemokamą maitinimą papildomai gautų **apie 52 tūkst.** trečioje ir ketvirtoje klasėje besimokančių mokinių (25,5 tūkst. trečiųjų ir 26,5 tūkst. ketvirtųjų).

Kitoms Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų lėšų iš valstybės biudžeto ir (ar) savivaldybių biudžetų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai yra „socialinė parama mokiniams“, „nemokamas maitinimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Būtina skelbti anglų kalba.